

rořec. spiritualitu a vyvíjelo se od 12. do 16. st., zejm. v byz. a slovan. mniřtvu, mj. na → Athosu; od 18. st. znovu ožil v Rusku; h. usiloval dosáhnout zření „nestvořeného božského světla“ na základě kajících, modlitebních a meditačních cvičení (→ Ježiřova modlitba). Teologické základy h. vypracoval → Řehoř Palamas. **Hésychyos z Alexandrie** [hézi-], řec. učeneč a lexikograf, 5. st. n. l.; sestavitel rozsáhlého řec. slovníku, v němž zapsal také mnohá přísloví, málo známá slova a dialektismy.

Heř Vilém, č. operní pěvec (bas), * 3. 7. 1860 Týnec nad Labem, † 4. 1. 1908 Vídeň; 1877–82 člen div. spol. J. Piřtěka, 1882–94 Národního divadla, 1894–96 hamburské opery, od 1896 ve Vídni. Představitel komických a démonických rolí (např. Kecal v *Prodané nevěstě* B. Smetany, Purkrabí v *Jakobínovi* A. Dvořáka, Lodovico v *Othellovi* G. Verdiho).

Het Trio, niz. trio, zal. 1982: Harrie Starreveld (flétna), Harry Sparmbaay (basklarinet), René Eckhard (klavír). Soubor se orientuje výhradně na soudobou hudbu a inicioval vznik řady nových skladeb. – Nahrávka: *Ringling the Changes* (1992).

hetairie [řec. sdružení, spolek], v ant. Řecku na Krétě sdružení občanů jako spol. a polit. jednotka; v Athénách polit. klub, který byl jistou reminiscencí rodových svazků archaické doby, většinou konspiračního, protidem. charakteru; později též občanská kultovní a profesní sdružení (srov. řím. → kolegia). **hetairové** [řec. *hetairoi* – druhově], v ant. Makedonii šlechtici stojící blízko (nebo sloužící) králi, kteří ve vojsku tvořili elitní jízdu; vedle nich byli pěři h., rekrutující se ze svobodných rolníků, kteří tvořili makedonský → falanx. Všichni h. jako „vojenské shromáždění“ plnili roli lid. sněmu. H. stojící ve dvorských službách byli později, zvl. v helénistických monarchiích, titulováni *filoi*, „přátelé“.

hetéra [řec. *hetaira* – družka], ve starém Řecku prostitutka, která na rozdíl od obyčejných nevěstek (řec. *pornai*) přitahovala muže svou vysokou duchovní úrovní, uměleckým vzděláním, duchaplnou konverzací. H. tak mužům poskytovaly to, co nenacházeli u svých manželek, vyloučených z kulturního života. H. byly často cizinky, tj. neobčanky; příp. sňatkem končila jejich kariéra h. Známými h. byly mj. → Aspasia a → Fryné. Hovory hetér byly oblíbeným

tématem řec. literatury (→ Lúkianos).

hetérismus [řec.], raná forma vztahu mezi mužem a ženou; termín zavedl J. J. Bachofen. H. se vyznačoval promiskuitou; dnes jsou jím označovány některé formy manželství (např. *pohostinný h.* – právo hosta na ženu nebo dceru hostitele).

hetero- [řec.], první část složených slov s významem jiný, různý, rozličný, odlišný (např. → heterogenita, → heterodogmatizace).

heteroaglutinace [řec. *heteros* – jiný, druhý + lat. *agglutinare* – shlukovat], aglutinace, při níž hemaglutininy jednoho druhu živočicha shlukují erythrocyty jiného druhu živočicha.

heteroantigeny [řec. *heteros* – jiný, druhý, *anti* – proti, *gennan* – plodit, rodit], antigeny vyvolávající imunitní odpověď pouze u živočichů jiného druhu. Opak: isoantigeny.

heteroatom, v organ. sloučeninách jiný atom než atom uhlíku nebo vodíku.

heteroauxin, 3-inolyloctová kyselina, heterocyklická kyselina; derivát indolu, fytohormon. Podporuje růst a rozvoj rostl. tkání.

heterocenní, věd. označení živočiřných druhů, jejichž životní cyklus probíhá v různých životních prostředích (cenezách). Např. suchozemské řáby se vyvíjejí z pulců žijících ve vodě.

Heterocephalus, rod z řec. → rybořovití, → hlodavci.

Heterocera → noční motýli

heterocyklické sloučeniny (heterocykly), cyklické sloučeniny, které mají v cyklu kromě atomů uhlíku

ještě jeden nebo více jiných atomů (heteroatomů), např. dusíku, kyslíku, síry aj. (→ pyridin, → furan, → thiofen). H. s. se vyskytují v některých přírodních látkách (alkaloidy, nukleové kyseliny, sacharidy), připravují se také synteticky jako složky mnoha léčiv, barviv, pesticidů aj. **Heterodera** → hádátka bramborové

Heterodon, rod amer. hadů z řec. → užovkovití.

heterodon americký (*Heterodon contortix*), středně velký → užovkovitý had, nejedovatý; žije v zemních norách vých. části Sev. Ameriky.

heterodontní chrup → chrup **Heterodontus philippi** → řalok dogovitý

heterodoxní [z řec.], jinověrec, nepravověrný, odklánějící se od platné círk. nauky. Odchýlení se od pravé víry se nazývá *heterodoxie* (jinověrectví, opak *ortodoxie*).

heteroduplex [řec. *heteros* – druhý, jiný + lat. *duplex* – dvojitý], hybridní molekula DNA, jejíž řetězce nejsou plně shodné (komplementární). Dá se tak zjistit chyba v párování, která je následkem → mutace nebo posunutí při → rekombinaci. Není stabilní, je eliminována při zdvojení → DNA (→ replikaci) nebo při → reparaci DNA.

heterodyn, elektronkový nebo tranzistorový oscilátor používaný v radiokomunikační technice.

heterofág, dřívější označení pro živočicha živícího se různorodou potravou.

heterofázie, porucha řeči charakterizovaná vyslovováním jiných slov než těch, které chtěl mluvit vyslovit.

